

Verhaal van Kerst 2016 - Ruben van Zwieten

Aan de redactietafel van het KRO televisieprogramma 'Naaste familie' bespreken ze de ins en outs van hun speciale kerstuitzending. In het televisieprogramma staan telkens twee gezinnen centraal die in samenstelling wellicht op elkaar lijken, maar op financieel gebied uitersten zijn. Waar de ene familie geen enkel financieel probleem heeft, kan het andere gezin de eindjes net of net niet aan elkaar knopen. En belangrijk om te weten: uit ieder gezin switcht één kind met een kind uit het andere gezin. Hoofdredacteur Bram kan de gemoederen nauwelijks sussen: "Jongens, kappen nou even. Eén voor één praten en naar elkaar luisteren." Onbedoeld is deze redactievergadering uitgelopen op een evaluatie van de eerder gemaakte afleveringen. Twee redacteurs binnen het team staan echt recht tegenover elkaar: Rachab en Willem-David. Willem-David is van mening dat ze de verschillen tussen de gezinnen in Nederland niet te zeer moeten uitvergroten: "in Nederland ontloopt het elkaar door de bank genomen niet zo, de inkomens- en vermogensongelijkheid is in ons land nauwelijks toegenomen," stelt Willem-David. In de ogen van Rachab kunnen de financiële gaten tussen families in Nederland juist niet groot genoeg worden weergegeven. Zij is zelfs van mening dat het programma tot nu toe te politiek correct was. "Ik denk echt dat we hier als redactie een geweldige kans hebben laten liggen om de pijnpunten bloot te leggen. Er is een gebrek aan inclusiviteit in onze samenleving van hier tot ginder," roept Rachab het uit. Het kan heel goed zijn dat de verschillen tussen de twee terug te voeren zijn op hun uiteenlopende achtergronden. Zo heeft bijvoorbeeld Rachab voordat ze bij de KRO NCRV terecht kwam jaren gewerkt voor Stichting Zwerfjongeren. Deze stichting zet zich in voor de naar schatting 9000 dakloze jongeren in ons land. Jongeren kunnen tot hun achttiende rekenen op bescherming en begeleiding van jeugdzorg, maar zijn vanaf hun achttiende plotseling zelf verantwoordelijk voor hun toekomst. En dat werkt slecht: ruim de helft van deze jongeren heeft voor hun achttiende al te maken gehad met verwaarlozing, psychiatrische problemen, overvloedig alcohol- en/of drugsgebruik. Dat verleden verdwijnt niet opeens wanneer ze achttien worden en geacht worden op eigen benen te kunnen staan. Het overgrote deel is met politie en justitie in aanraking geweest, en ongeveer de helft van heeft niet meer dan basisonderwijs gevolgd. Dat laatste geldt voor Rachab zelf niet. Want ja, geloof het of niet, deze hoogst talentvolle redacteur van de KRO NCRV komt oorspronkelijk zelf uit deze groep. Rachab praat er niet graag over omdat mensen het al snel 'heftig' vinden en ze vindt het onzin als mensen te veel dingen op haar jeugd gaan terugvoeren. Ze is nu gewoon wie ze is. En zo wilt ze ook benaderd worden. Alleen bij haar hoofdredacteur Bram is iets over haar verleden bekend. Maar richting de rest van de redactie heeft ze een goed geoefende pokerface. Bijna twintig jaar geleden zat Rachab zelfs voor even in de jeugdgevangenis. Ze was toen 16 jaar oud toen ze vast kwam te zitten, nadat ze was veroordeeld voor medeplichtigheid aan een aantal inbraken die haar toenmalige vriend gepleegd had. Het

voelde meer als vakantie dan als straf; vriendelijke bewakers, prima eten en niemand die aan haar kop zeurde. De wereld 'binnen' ten opzichte van de wereld 'buiten' vond ze destijds dus stiekem best wel relaxed. Toen ze vrijkwam verbleef Rachab een tijd bij vrienden en familie, maar niemand kon haar een vaste woonplaats bieden. Uiteindelijk kwam ze op haar negentiende in een opvang voor dakloze jongeren terecht. Van hieruit probeerde ze haar leven weer op de rails te krijgen. Om rond te kunnen komen begon ze leningen af te sluiten, spullen op krediet te kopen, maar leende ook geld om school af te maken. Ze was behoorlijk oud toen ze haar VMBO afrondde. Rachab werd het voorbeeld van een absolute stapelaar in Nederland. Ze stapelde uiteindelijk MBO op VMBO, HBO op MBO en uiteindelijk zelfs WO op HBO. Rachab weet nog goed hoe zeer ze onder de indruk was van hoe makkelijk dit stapelen ging. Wow, dat dit in Nederland kan!, dacht ze toen. Rachab realiseert zich nu nog: ik ben een grote uitzondering binnen deze groep. Ik ben de gezegende, the gifted child onder deze jongeren in dit land. Een groot deel van hen kan helemaal geen studiefinanciering aanvragen. Zonder stufie geen studie, zonder studie geen baan, zonder baan geen geld, en zo kan zo iemand voorlopig geen kant op. Kortom: geen ideale positie van waaruit je zelfstandig aan je toekomst kunt gaan werken. Rachab heeft zich uiteindelijk jaren lang met huid en haar gegeven om regels die de uitsluiting van dakloze jongeren van de samenleving in de hand werken af te schaffen. Nu vijftien jaar later staat Rachab bekend als één van de grootste journalistieke talenten binnen de KRO NCRV. Rachab weet zich te bekleden met het innerlijk leven van anderen. Ze weet dat in formats te gieten en ze kan analyseren als de Blue Watson computer van IBM. Ze is gewoon retenslim. Door Bram wordt ze doorgaans altijd aangewezen om de eindredactie van het televisieprogramma te voeren. Daar waar Rachab geldt als the Dutch Dream is Willem-David, haar absolute tegenpool aan de redactietafel, het allemaal iets meer aan komen waaien. Willem-David werd geboren in Overveen bij Bloemendaal. Hij komt uit een gezin van drie kinderen. Hij heeft een oudere broer Floris-Pieter en een half zusje uit de tweede leg van zijn vader: Anne-Sophie. Zijn vader is partner bij Deloitte PwC PMEYZ dat voortkwam uit een grote fusie accountant- en belasting advieskantoren. Zijn vader is accountant. Net als zijn grootvader overigens. Grote verschil tussen hen beiden was dat opa 10 keer zo weinig verdiende als zijn vader. Zijn grootvader beschouwde zijn werk nog echt als een ambtsdrager die verklaringen van getrouwheid afgaf. Zijn vader beurt in de slechte jaren zo'n ruime 4 ton per jaar en noemt zichzelf een ondernemer. Zijn vader heeft als accountant namelijk een eigen BV. Willem-David plaagt hem daar weleens mee. "Met die besloten vennootschap ben jij volgens mij juist uitgesloten van vrijwel ieder risico, laat staan een ondernemersrisico." En met die BV geeft zijn vader zichzelf een hypotheek voor het huis tegen een zelf vastgestelde rente. Hoe hoger hoe beter natuurlijk in deze tijd van lage rentes. Hij hoeft daar maar twee offertes voor te laten zien en dan kan ie daar een beetje

in de buurt van gaan zitten. En dan is er ook nog de aftrekbaarheid. Scheelt ook weer 52%. Willem-David zelf veel kansen van zijn ouders gehad. Na de citotoets kreeg Willem-David van zijn basisschool havo-vwo advies. Daar hebben zijn ouders een stokje voor gestoken. Willem-David moest en zou naar een categoriaal gymnasium in het aanpalende Haarlem gaan en aldus geschiedde. Zijn citotoetsscore was überhaupt nooit zo hoog geworden als hij niet eindeloze citotoetsen had getraind met de zogeheten Citotoetstrainer die precies in die tijd in zwang begon te raken in Kennemerland – ook wel Kennemekaarland genoemd. Ook in zijn middelbare schoolperiode is Willem-David overstelpt door bijlessen en andere formele en informele motivatoren die hem naar het schooldiploma duwde. En aan culturele achtergrond geen gebrek voor Willem-David. In het Teylers museum is hij wel vijf keer geweest in zijn jeugd. Als het niet met school was, dan was het wel omdat een vriend van zijn vader daar zijn 47ste verjaardag vierde. Aan het einde van de middelbare school mocht Willem-David zich opmaken voor een tussenjaar. Ook wel een gap year geheten. Het slaat vooral een gat in je spaargeld. Willem-David kreeg een budget van zijn ouders van 35.000EUR om iets uit te zoeken ex vliegtickets, ex leefgeld. Het werd eerst een half jaar Cambridge en daarna een half jaar Salamanca om Engels respectievelijk Spaans te leren. Voor Engels heeft hij een certificaatje gehaald die straks handig is op zijn CV, maar in Spanje is hij niet veel verder gekomen: Que tal. Bien? Si, gracias. Y tu, todo bien? Si, por supuesto. Saludos. In Salamanca sprak hij namelijk vooral gewoon Nederlands omdat het vooral hard aan het feesten en zuipen was. Wel heeft hij daar veel mensen leren kennen wat dan weer zeer handig was bij de jaarclub vorming in Groningen in de septembermaand daarna. Na een intellectuele KennisMakingsTijd van verhalen, rituelen en traditie – ook wel de ontgroening geheten – begon Willem aan een studie Bedrijfskunde. Zijn vader had tegen Willem-David gezegd: “maakt niet uit wat je gaat studeren als je wat mij betreft maar gelukkig wordt, maar..als ik jou was zou ik wel iets economisch gaan doen. Toch handig voor de arbeidsmarkt. Iets als het conservatorium bijvoorbeeld raad ik je af.” En dus ging Willem-David, net als de meeste van zijn vriendjes en net als zijn broer Floris Pieter International Business Administration studeren. Willem-David was echter in zijn eerste jaar te druk bezig met student zijn, waardoor hij bij lange na niet het aantal punten voor zijn bindend studie advies haalde. Willem-David gooide halverwege het studiejaar de handdoek in de ring en schreef zich op 15 februari uit voor de studie. “Ik vind bedrijfskunde toch ruk,” zo zei Willem-David. Had Willem-David zich echter 15 dagen eerder uitgeschreven, namelijk vóór 1 februari dan had hij nog een extra jaar op studiefinanciering kunnen rekenen. Nou ja boeien, had Willem-David gedacht, de lening wordt bij afstuderen toch niet meer omgezet in een gift! Je moet het uiteindelijk allemaal zelf betalen en mijn ouders betalen toch. Maar wat moest dan in zijn tweede jaar zijn nieuwe studie gaan worden? Toen hij op een dag in de vroege morgen terugkwam van de studentensociëteit had Willem-David ontdekt dat hij schrijven en

grafisch vormgeven wel leuk vond. Hij had namelijk met een paar vriendjes een zogeheten Banga lijst samengesteld die nationale faam kreeg. Willem-David besloot daarom in zijn tweede jaar beleid, communicatie en media te gaan studeren. Dit in weerzin van zijn economische broer en pa die dit een te softe studie voor Willem-David vonden. Wil je straks de rest van je leven op een houtje gaan zitten bijten Willem-David, hadden ze gevraagd? Na deze HBO opleiding volgde hij nog een hoog aangeschreven master aan Kings college in Londen. Terug in Nederland was het vinden van een stage in de mediasector inderdaad een crime gebleken. Hoewel zijn vader geen vrienden in de creatieve industrie heeft, kende hij wel iemand van een private equity club die een steek had in NRC waardoor een stage bij de krant zelf was afgedwongen. Vanaf daar is Willem-David bloedje fanatiek geworden, heeft zich met zijn intelligentie in alles goed ingelezen en is eveneens een succesvolle redacteur in de mediawereld geworden.

Terug aan de redactietafel van het KRO NCRV programma 'Naaste familie' loopt de spanning tussen Rachab en Willem-David inderdaad steeds hoger op. Hoofredacteur Bram laat het voor nu ook maar even gebeuren. Zo'n pittige discussie kan immers de kwaliteit van de speciale kerstuitzending ook ten goede komen. "Hier!", zegt Rachab hard. Ze steekt haar wijsvinger op alsof ze de juiste timing voor iets heeft gevonden. Ondertussen bukt Rachab onder de tafel, grijpt naar haar tas en pakt twee dikke pakketten gebundeld papier en smijt het bijna op tafel. "Ik neem aan dat jullie en ook jij Willem-David je huiswerk hebben gedaan, zegt Rachab. Eén rapport is getiteld: 'Gescheiden werelden?'. Het is afkomstig van het SCP en de WRR. "Al uit 2014," zegt Rachab met licht aangeslagen stem, "toen al werd er gewaarschuwd voor toenemende sociale ongelijkheid en polarisatie in onze samenleving. Het rapport stelt dat het in dit land groot goed is dat elk kind, ongeacht afkomst, zijn of haar talenten ten volle moet kunnen ontplooiën. Lang gold dat je toekomst bepaald werd door je afkomst. In de 20 eeuw kwam daar geleidelijk verandering in en ontstond een breed toegankelijk onderwijsstelsel, waarin goed onderwijs voor iedereen beschikbaar werd. Het werd voor veel mensen een route naar emancipatie! En nu? Nu is onderwijs steeds minder een emancipatiemachine en steeds meer een sorteerfabriek. Bij voorbaat staat vast wie in welk vakje terecht komt." De collega's aan de redactietafel worden stil, heel stil van het doortimmerde relaas van hun getalenteerde collega Rachab.

-----INTERMEZZO-----

"Ik heb op zich wel kennis genomen van het sociaal cultureel rapport, stamelt een collega-redacteur voorzichtig, althans, om eerlijk te zijn gescand, diagonaal gelezen. Maar dat andere rapport, welke is dat ook alweer..?, vraagt de collega vertwijfeld. "Dat is natuurlijk die van de Onderwijsinspectie!," antwoord Rachab. "Zij constateren dat de onderwijskansen van lager en hoger opgeleiden verder uit elkaar zijn

gaan lopen. De onderwijsinspectie vat het onderwijs in Nederland zo samen: Zelfde talenten, verschillende uitkomsten'. Ondertussen zit Willem-David zich op te vreten aan tafel." "Prima, dat zal allemaal wel zo zijn," reageert Willem-David nu, "maar in vijftig jaar tijd is het aantal hoger opgeleide jong volwassenen in Nederland gestegen van 2 naar 45 procent. Dat is bijna de helft van alle jongeren. Alsof dat gezond is! Ondertussen hebben we een tekort aan loodgieters en automonteurs." "Ook dat zal allemaal wel zo zijn Willem-David, reageert Rachab weer op haar beurt, maar men moet toch ook niet willen dat wie een Marokkaanse voornaam heeft op voorhand naar het MBO gaat en wie een dubbele voornaam heeft zoals jij op voorhand naar de Universiteit." "Oh, zegt Willem-David, gaan we het persoonlijk maken! Alsof jij zo'n selfmade woman bent!" "Uh ja, dat is ze toevallig wel, zegt hoofdredacteur Bram, maar laten we het inderdaad niet micro maar macro maken," probeert hij het gesprek weer bij de inhoud te brengen." "Wat ik wilde zeggen," vervolgt Rachab, "is dat gelijke kansen bij gelijke talenten past in een meritocratie als de onze!" "Maar laten we wel wezen," zegt Willem-David, "in internationaal perspectief presteren we op dat vlak toch nog steeds goed? "Jij, Rachab, doet net alsof we hier in de Verenigde Staten leven. In de VS bestaan in feite twee Amerika's," zegt Willem-David. "Dit toont Robert Putnam, hoogleraar aan Harvard en bedenker van de term 'sociaal kapitaal' in zijn vorig jaar verschenen boek *Our kids duidelijk aan*," schudt ook Willem-David ogenschijnlijk makkelijk uit zijn mouw. "Putnam laat zien dat de Amerikaanse droom in scherven ligt. In het ene Amerika groeien kinderen op in een veilige omgeving van stabiele gezinnen, scholen met goede docenten en een stimulerend verenigingsleven. In het andere Amerika leeft de jeugd in het fotonegatief daarvan: afwezige ouders, gebrekkige scholen en vrije tijd die vooral zelf moet worden ingevuld. De twee Amerika's die hij laat zien," zegt Willem-David, "leven volstrekt gescheiden. The American dream is, in de woorden van Putnam, in werkelijkheid een split-screen American nightmare geworden. Dat is denk ik precies de reden waarom Trump kon winnen," zegt Willem-David. "Want welk thema je ook pakt in de VS, of het nu gaat om armoede, gezondheid of de frequentie waarmee er thuis wordt voorgelezen, de grens tussen minderjarige haves en have nots valt precies samen met het opleidingsniveau van hun ouders. Hoogopgeleiden brengen nageslacht voort dat wordt zoals zij. Onderzoeker Michael Young spreekt in Amerika dan ook niet voor niets over de lucky sperm club! Maar goed dat is dus de VS," concludeert Willem-David. "Voor our kids hier in dit land ziet er het lang niet zo slecht uit." "Ok, we zijn de Verenigde Staten niet," geeft Rachab toe, "maar we moeten de trend richting VS achtige taferelen hier op tijd signaleren en op bijsturen. Zelfs de OESO stelt vast dat in een land als Nederland gelijke kansen verder onder druk zijn komen te staan." Ok, ok, op tijd bij sturen maar hoe ver zijn we dan al in Nederland? Kun je me dat dan zeggen Rachab, vraagt Willem-David haar? "Nou ja, men heeft nu berekend, antwoordt Rachab, dat leerlingen met hoger opgeleide ouders op dit moment in Nederland, bij gelijke prestaties,

ruim drie keer zoveel kans hebben in het hoger onderwijs te komen als leerlingen met lager opgeleide ouders.” “Maar goed, jongens,” neemt hoofdredacteur Bram weer even de leiding, “punt is nu duidelijk denk ik. We denken dat Nederland een open samenleving is, waar iedereen die voor een dubbeltje geboren wordt, weinig in de weg staat om een kwartje te worden. Maar voor Nederland geldt steeds meer: gelijke samenleving, ongelijke kansen. En de VS is dat al helemaal het geval.” KRO NCRV heeft al haar hoofdredacteuren een managementcursus laten volgen. “Ok,” zegt Bram daarom nu, “na de helikopterfase van associatief praten in maatschappelijke context, wil ik dan nu door naar de fase van de groene hoedjes. Groene hoedjes betekent een creatief proces van ideeën spuien zonder dat er gereageerd mag worden dat dat niet kan. Het zogeheten rode hoedje mag dus nog niet opgezet worden. En om toch even enige richting mee te geven: ik denk dat we vooral die divergentie in werelden in beeld moeten brengen. Of het nu om school gaat, de buurt of het verenigingsleven: kinderen van hoogopgeleide ouders en die van laagopgeleide ouders leven overal in verschillende werelden. Zelfs op de sportvereniging tegenwoordig” “Nou,” zegt Willem-David, “de voetbal- en hockeyclub is volgens mij anders wel de kerk van de toekomst. Daar komen allerlei mensen samen, is iedereen op elkaar betrokken en wordt allerlei vrijwilligerswerk verricht. Ik zie het aan de hockeyclub waar mijn jongere zusje speelt.” “Come on, Willem-David, uit Kennemerland kom je toch,” vraagt een collega-redacteur? “Heten die hockeyclubs bij jou niet Bloemendaal en Rood Wit? Ik heb wel eens een documentaire gemaakt over die ongelooflijke incrowd daar. Bedoel je met vrijwilligerswerk het rondbrengen van het verenigingsblaadje Met Verenigde Krachten Vooruit of die vrijwilligersshifts achter de bar waarbij je telkens opnieuw de tosti's in het apparaat kan stoppen omdat de kinderen kaas salami besteld en niet ham kaas want 'ik lust geen ham'. En zeg me eens eerlijk, heb je ooit weleens op die hockeyclub één tweede generatie niet westers kind gezien? Want even ter vergelijking Willem-David: de stad Rotterdam bijvoorbeeld kent nu inmiddels 174 nationaliteiten. Welkom in Nederland.” “En zo zie je maar,” neemt Rachab nog één keer het woord, “niet alleen het ouderlijk nest is sterk bepalend voor de toekomst van kinderen, ook waar dat nest staat speelt een rol. Ik kom zelf uit Leeuwarden,” zegt Rachab, uit zo'n zogenaamde Vogelaarwijk of zoals ze het nu noemen: focuswijk of zoals ik het laatst ook hoorde: 'armoedeprobleem-cumulatie-gebied'. Ook ik heb trouwens een half zusje. Tamar. Mijn moeder is hertrouwd met een Afghaanse man met wie ze Engels spreekt.” “Hé,” roept Bram plotseling, “ik heb een idee!” Hoe oud is jouw half zusje Willem-David? Huh, groep 8, tsja hoe oud ben je dan? Elf geloof ik? En Rachab, jouw half zusje? vraagt Bram aan Rachab. “Ja, precies even oud!” antwoordt ze. “Waarom maken we dan niet een uitzending waarbij we op bezoek gaan in zowel Leeuwarden als Overveen?” “Ok,” reageert Willem-David enigszins twijfelachtig. Maar dan wordt dat wel Aerdenhout, het nieuwe gezin van mijn vader is verhuisd naar Aerdenhout. Alles op televisie kan mogelijk slightly too

much zijn, maar ik zal het vragen!” “Ja, ik moet het ook even nagaan,” zegt Rachab. “De cultuur van mijn stiefvader is niet echt van wat je zegt: tonen in het openbaar.” “Maar Rachab en Willem-David,” zegt Bram, “nog één belangrijke vraag: zal de hoogte van de citotoetscore van jullie half zusjes enigszins vergelijkbaar zijn?” “Mijn half zusje heeft volgens mij bij de oefentoetsen een extreem hoge score. Alleen de NL taal blijft wat achter. En die van jou Willem-David?, vraagt Rachab in één adem door aan Willem-David. “Ja, die van mij volgens mij ook gewoon. Ga ik ook even na.” “Ja, want dat zou ons thema wel mooi illustreren,” zegt Bram. Maar ik heb ook nog een idee, roept Rachab: “als we het nu zo doen. We brengen dus zoals altijd in beeld hoe Anne Sophie het heeft in Leeuwarden en hoe Tamar het heeft in Aerdenhout. Dus Anne Sophie die vroeg op de dag door zieke docenten en uitgevallen lessen via de voedselbank naar een buurthuis gaat waar ze met haar stiefvader in gebrekkig Nederlands Afghaanse spelletjes speelt met oriëntaalse lekkernijen, terwijl Tamar tussen de bakfietsen door op het fietspad naar school fietst met haar vriendinnetjes uit de basisschool plusklas met wie ze aan het einde van de dag het speciale programma voor hoogvliegers volgt: van filosofie en robotica tot chinees en vliegtuigen ontwerpen. Of van wiskunde-olympiades tot nationale en internationale debatwedstrijden. Het programma acceleratie toptalent excellent onderwijs Kennemerland. Waarna ze samen met haar vriendinnetjes door één vrijgestelde ouder vanuit één villa door één Renault Espace of Chrysal Voyager naar de hockeyclub wordt gebracht voor de acceleratie toptalent excellent bondstraining. En dan nu mijn idee,” zegt Rachab, “die beelden wisselen we af met beelden van een kerstdiner van de twee families gezamenlijk met onze redactie hier in deze ruimte. Gewoon: om een speciaal tintje aan de kerstuitzending te geven en omdat het twee families van twee leden van onze redactie betreft.” “Ja geweldig idee Rachab,” roept Willem-David in ene ook enthousiast. “Met z’n allen gemengd aan tafel. Maar dan ook echt met een tafelschikking van om en om. Een soort Grote Mensen Ontmoetings Diner. Maar dan moet jij Bram wel als Vader Abraham aan het hoofd van de dinertafel een kerstverhaal voorlezen!” Willem-David kijkt met een grote glimlach op zijn gezicht in de richting van Bram. Iedereen aan de redactietafel beeldt zich nu Bram aan het hoofd in en schiet ruimhartig in de lach. “En laten we dan wel deze afthans ongezellige ruimte met TL licht wat sfeervoller maken,” smeekt Willem-David. Als Rachab met haar moeder en stiefvader belt, is er in eerste instantie twijfel, maar ze vertrouwen Rachab wel. Bovendien is het nationale televisie. Willem-David overlegt met zijn vader aan de telefoon en krijgt onverwacht een vrijwel direct enthousiast ja. Nadat zijn vader had gezegd even met zijn vriendin te moeten overleggen, hoorde Willem-David even later op de achtergrond “wat een leuke herinnering voor later voor onze Anne-Sophie!” “Je hoort het Willem-David,” vult zijn vader aan, “wij doen mee!” Als de dag aanbreekt van het kerstdiner in het gebouw van de KRO NCRV in Hilversum in de ruimte met de inspirerende naam AC-33 heeft de redactie hard zijn best gedaan om de mensen in de kerstsferen

te brengen. Op de ramen zijn sneeuwvlokken geplakt, in de hoek staat een verfrommeld kerststalletje, in het venster liggen kersttakken en uiteraard is er een versierde kerstboom waarvan de piek prikt tot in het systeemplafond van de ruimte. De helse lampen zijn in de ruimte afgeplakt met oranje achtig foliepapier waardoor er een warme romantische gloed in de ruimte is gekomen. Verder staan er veel kaarsen op tafel. De tafel past nauwelijks in de kleine redactieruimte. Iedereen zit om en om aan tafel. De moeder van Rachab zit naast de vader van Willem-David en de Afghaanse stiefvader zit naast de nieuwe vlam van de vader van Willem-David met daar tussen allemaal redacteurs van het programma. Ook de hele broers en halve zussen zitten aan tafel. Aan het hoofd van de tafel zit hoofdredacteur Bram. Bram heet welkom en vraagt: “mag ik deze avond beginnen met een kleine anekdote uit de oude doos? Een klein verhaaltje dat misschien het grote verhaal waar we het hier over proberen te hebben illustreert.” Iedereen knikt instemmend. “Als elfjarige zat ik op de basisschool in klas 6, het huidige groep 8,” vertelt Bram. Aan het begin van het nieuwe schooljaar, vlak nadat we net allemaal naar eigen keuze onze plek in de schoolbanken hadden ingenomen, kwam het schoolhoofd het lokaal binnen om de klasindeling te herschikken. De kinderen van rijke ouders werden vervolgens allemaal bij het raam gezet. Serieus waar, I kid you not!” Bram vertelt het met een glimlach en een ernst tegelijk op zijn gezicht. “Het uitzicht dat de rijke kinderen bij het raam hadden was symbolisch: zij hadden de toezegging dat ze door mochten naar het middelbaar onderwijs. De rest wachtte de ambachtsschool of de ulo “Sorry, de ulo?” onderbreekt Willem-David Bram. “Ja, de ULO (uitgebreid lager onderwijs),” antwoordt Bram, “dat was in 1950!” “Ok,” zegt Willem-David, “dit is dus echt Vader Abraham vertelt.” “Anyway,” zegt Bram, “het is geen geheim dat we hier vandaag uit twee verschillende milieus aan deze kersttafel zitten. Bram kijkt nu wisselend de ouders van Rachab en de ouders van Willem-David aan. En het bijzondere is dat we hier vanavond als twee samengestelde gezinnen als het ware één groot dubbel samengesteld gezin vormen. Waar de rapportages uit Aerdenhout en Leeuwarden duidelijk de verschillen laten zien, wil ik in dit kerstdiner op zoek naar de overeenkomsten, naar wat ons bindt. Nu heb ik tijdens de opnames in de woonhuizen in Aerdenhout en Leeuwarden Willem-David en Rachab gevraagd de boekenkasten goed in beeld te brengen. En mijn achterliggende gedachte en vraag daarbij was: wat zijn nu de gemeenschappelijke verhalen die beide gezinnen met zich meedragen? Nu wil het geval dat op de beelden duidelijk te zien was dat in beider boekenkasten één boek sowieso aanwezig was, hoewel ik moet zeggen dat in beider gevallen het boek er overigens buitengewoon ongebruikt uitzag. Jullie denken nu misschien,” vervolgt Bram aan tafel, “wat is toch dat dikke boek dat ik hier zo theatraal voor mij heb? Maar dat is dus dat boek wat ik in uwer beider boekenkast zag staan. Bram, tilt de papiertjes met het script en het draaiboek van de avond die op het dikke boek liggen er van af, legt ze rustig naast zich neer alsof hij er voorlopig niet meer op

hoeft te kijken, slaat ergens achteraan het boek open, hij zoekt, kijkt en bladert van Johannes, terug naar Lukas, terug naar Marcus om te kunnen beginnen met voorlezen uit het Nieuwe Testament uit het bijbelboek Mattheüs bij precies hoofdstuk 1 vers 1 dat nu voor u allen is mee te lezen in het programmaboekje.

Mattheüs 1

- 1 Boek van de wording van Jezus Christus,
de zoon van David,
de zoon van Abraham.
- I. 2 Abraham verwekte Izaak
Izaak verwekte Jakob
Jakob verwekte Juda en zijn broeders
Juda verwekte Peres en Zerach uit Tamar
- 3 Peres verwekte Chesron
Chesron verwekte Aram
- 4 Aram verwekte Amminádab
Amminádab verwekte Nachson
Nachson verwekte Salmon
- 5 Salmon verwekte Boaz uit Rachab
Boaz verwekte Obed uit Ruth
Obed verwekte Isaï
- 6 Isaï verwekte David de koning.
- II. 7 David verwekte Salomo uit die van Uria
Salomo verwekte Rechabeam
Rechabeam verwekte Abia
Abia verwekte Asaf
- 8 Asaf verwekte Josafat
Josafat verwekte Joram
Joram verwekte Uzzia
- 9 Uzzia verwekte Jotam
Jotam verwekte Achaz
Achaz verwekte Hizkia
- 10 Hizkia verwekte Manasse
Manasse verwekte Amos
Amos verwekte Josia
- 11 Josia verwekte Jechonja en zijn broeders
ten tijde van de babylonische ballingschap.
- III. 12 En na de babylonische ballingschap:
Jechonja verwekte Sealtiël
Sealtiël verwekte Zerubbabel
- 13 Zerubbabel verwekte Abihud
Abihud verwekte Eljakim
Eljakim verwekte Azor
- 14 Azor verwekte Sadok

- Sadok verwekte Achim
Achim verwekte Eliud
15 Eliud verwekte Eleazar
Eleazar verwekte Mattan
Mattan verwekte Jakob
16 Jakob verwekte Jozef, de man van Maria
uit wie verwekt werd
Jezus
die Christus wordt genoemd.
- 17 Al de geslachten samen dus:
van Abraham tot David
veertien geslachten
en van David tot de babylonische ballingschap
veertien geslachten
en van de babylonische ballingschap tot de Christus
veertien geslachten.
- I. 18 Van Jezus Christus was de wording aldus:
- Nadat zijn moeder Maria ondertrouwd was met Jozef
maar nog voor zij waren samengekomen
werd zij zwanger bevonden
uit de heilige geest.
19 Jozef, haar man
omdat hij een rechtvaardige was
en hij haar niet te schande wilde maken
besloot haar heimelijk weg te zenden.
- 20 Terwijl hij dit in de zin had
zie! de bode van JHWH verscheen hem in de droom
zeggende:
Jozef, zoon van David
vrees niet Maria uw vrouw tot u te nemen
want het in haar verwekte
is uit de heilige geest.
21 Zij zal een zoon baren
en jij zult zijn naam roepen:
Jezus
hij bevrijdt,
want hij is het die zijn volk zal bevrijden
van hun zonden.
- (..)
- III. 24 Jozef opgestaan uit de slaap
deed zoals de bode van JHWH hem had bevolen
en hij nam zijn vrouw tot zich
25 en hij bekende kende haar niet

totdat zij een zoon had gebaard
en riep zijn naam: Jezus!

2.

- I. 1 Als nu Jezus verwekt was
te Betlehem in Judea
in de dagen van Herodes de koning
zie! wichelaars uit het oosten traden op te Jeruzalem
2 zeggende:
waar is de koning der Joden die geboren is?
Want wij hebben zijn ster gezien in de opgang
en wij zijn gekomen om hem te aanbidden.
3 Als de koning Herodes het hoorde,
raakte hij in verwarring en geheel Jeruzalem met hem;
4 hij vergaderde al de overpriesters en schriftgeleerden
van het volk en wilde van hen vernemen
waar de Christus zou worden verwekt.
5 Zij zeiden tot hem:
te Betlehem in Judea (..) (..)
- ii. 7 Toen heeft Herodes heimelijk de wichelaars geroepen
en kwam nauwkeurig van hen te weten
de tijd dat de ster was verschenen;
8 hij zond hen naar Betlehem en zei:
gaat heen en doet nauwkeurig navraag
omtrent het kind
en wanneer jullie het gevonden hebben,
boodschapt het mij
opdat ook ik come om hem te aanbidden.
- III. 9 Als zij de koning gehoord hadden, gingen zij heen.
En zie! de ster die zij in het oosten gezien hadden
ging voor hen uit totdat hij kwam
en stond boven waar het kind was.
10 Als zij de ster zagen
verblijdden zij zich met zeer grote blijdschap
11 en zij kwamen in het huis
en zagen het kind met Maria zijn moeder,
en zij vielen neer en aanbaden hem,
en zij openden hun schatten en brachten hem geschenken:
goud en wierook en mirre.
12 En in de droom werden zij gelast
niet terug te keren naar Herodes
en zij weken uit, langs een andere weg, naar hun land.
13 En als zij waren uitgeweken

zie! de bode van JHWH
verschijnt in de droom aan Jozef zeggende:
Sta op, neem het kind en zijn moeder tot u
en vlucht naar Egypte, en wees daar
totdat ik het u zal zeggen: want Herodes
zal het kind zoeken om het te doen verdwijnen.

- 14 Hij stond dan op,
nam het kind en zijn moeder tot zich in de nacht
en week uit naar Egypte
- 15 en hij was daar tot het einde van Herodes,
opdat vervuld zou worden hetgeen JHWH heeft gesproken
door de profeet die zegt:
uit Egypte heb Ik mijn zoon geroepen.

-----INTERMEZZO-----

'Laat dat kerstkind maar snel geboren worden, dan kunnen wij weer aan het werk,' zei een collega-predikant eens tegen mij. En zo is het, denk ik zelf ook wel eens in deze feestmaand december. Want bijbels gesproken vertelt Kerst niet zozeer het kernverhaal van de bijbel. Het paasfeest doet dat veeleer. Het succes van kerst zit hem in de Germaanse invloeden dat we de donkerste dag van het jaar naderen: 21 december. En dat we willen bewijzen dat de natuur met zijn kou en zijn donker ons niet klein zal krijgen. Dus consumeren we tussen de lichtjes geladeerd met wat dennennaalden met elkaar heel veel. Het succes van kerst zit hem ook natuurlijk in de marketingmachines van de retail. De kerstdeals bij Wehkamp. Ho ho hoge kortingen bij Bol.com, je bestelt je allerhande kerstbox bij Albert Heijn en bedank je kerstheld via Coca Cola en win eventueel een unieke backstage ervaring in de enige echte Coca Cola kerstvrachtwagen die momenteel door Nederland toert.

De setting van kerst in de bijbel is een andere. Het zijn de dagen van Herodes, zo lezen we. Die dagen van Herodes hebben wellicht ook echt bestaan, maar in ons verhaal van vanavond is Herodes op de eerste plaats een literaire personage. De dagen van Herodes staan voor een bepaalde geest die zomaar door de samenleving kan waaien. In zijn naam klinkt in de grondtaal ook een werkwoord door dat bibberen, bang zijn betekent. Hij is het type koning dat regeert vanuit angst. Aan het einde van het jaar 2016 is er voor ons meer dan voldoende aanleiding voor bezinning. Het waren de dagen van referenda, de dagen van verkiezingen en de dagen van aanslagen. En het zijn de

dagen van het facisme, van het nationalisme en van het populisme. We leven in de dagen van Trump, Le Pen en een volgende Nick Farage.

Midden in die wereld leven wij. Midden in die dagen komen wij hier vanavond samen rondom een oud en op het eerste oog nietszeggend verhaal. Het verhaal gaat over een hulpeloos en weerloos kind. Het gaat over een koningskind. Een koning die geboren wordt in een stal en sterft aan een kruis. Niet echt een koninklijke weg. Het gaat over de zachte krachten van de ene koning tegenover de harde krachten van de andere koning. Twee koningen staan vanavond tegenover elkaar. Beeld en anti-beeld. Het kindeke Jezus tegenover Herodes. De ware koning tegenover de valse koning. Bij koningschap gaat het in de bijbel altijd om de vraag: wat is rechtvaardig koningschap? Koningschap in bijbelse zin mag je ruimer op vatten dan het koningshuis. Welke koningen kiezen wij? Wie laten wij aan de macht? Wie laten wij het voor het zeggen hebben? Dan gaat het om de presidenten en premiers, maar ook om de beslissers, de decisionmakers. Diegene die bijvoorbeeld voorkomen in de Volkskrant top 200 meest invloedrijken of in lijstjes van vermogenden? Is hij of zij als koning groot ten bate of ten koste van mensen? Maar in koningschap gaat het ook om de vraag: welke koning dien ik eigenlijk in mijn dagelijks leven? En wil ik dat wel? En wij mogen ons tot slot hier zelf de vraag stellen: wat voor een koning ben ik zelf? Een koning is iemand die op de één of andere manier rijk gezegend is met één of meerdere talenten. Iedereen dus. En talenten zijn in de bijbel zowel je talenten als je geldstukken. Een koning is rijk gezegend. Maar de grote vraag is: wat doe jij als gezegende met die zegen? Houd je die voor jezelf of ben je daarmee anderen tot zegen? Ben jij in de broederschap als sterke broeder ook een hoeder van je zwakke broeder? Hier in de zaal zitten vele koningen, zo niet allemaal op zijn of haar manier. In zowel die Herodes als in het kindeke Jezus komen wij ook zelf aan het licht.

Maar waarom dan zo'n waslijst van namen alvorens over het kindeke Jezus te spreken? U moet wel hebben gedacht: die Bram is gek dat ie daar in die uitzending zo'n saaie stamboom gaat zitten voorlezen. Waar is die romantische volle herberg en die kribbe, en die doeken waar het kind in word gewikkeld? Die geslachtsregisters komen vaker voor in de bijbel. Al direct aan het begin in Genesis. Maar weinig lezers weten echter dat dit helemaal geen historische geslachtsregisters zijn. Anders zou ik ook zeggen: en ze verwerkten elkaar tot en met vers 16. We kijken hier niet naar het resultaat van iemand die de stads- en familiearchieven is ingedoken om vervolgens te kunnen zeggen: dat is de vader van mijn vader, de grootvader, de overgrootvader en de bed overgrootvader van Jezus. Jezus is geen historisch persoon in de bijbel, alsof we nu met kerst kunnen bidden in het jaar des Heren 2016 na christus, dat u 2016 jaren geleden Jezus naar de aarde hebt gestuurd. Die Jezus is wel iets meer bijzonder dan dat als ik eerlijk ben. Ik zeg niet dat er geen historische Jezus heeft bestaan, maar de bijbel doet van zo'n figuur geen historisch verslag. Een historische lezing zit dan ook een thematische lezing in de weg. De evangeliën zijn ook geen

biografie zoals wij dat bijvoorbeeld verwachten van een biografie van Mahatma Gandhi of Steve Jobs. Wie dat hier toch op deze wijze probeert, en dat geldt voor alle bijbelverhalen, doet als het ware historisch onderzoek naar het snoephuisje van Hans en Grietje.

Om te begrijpen hoe we Jezus dan wel kunnen leren kennen binnen de bijbel moeten we het interpretatiekader binnen de bijbel zelf respecteren. Ons eerste woord van ons verhaal vanavond is 'boek'. Biblios staat er in de grondtaal. Bijbel, bibliotheek. We moeten dus weten wat de context is van dit boek onder al die boeken die als verzameling de bijbel vormen. In de eerste vijf boeken van de bijbel wordt het verhaal verteld van een volk dat een weg zoekt uit de ellende. Uittocht uit de hel. Exodus uit de slavernij. Het volk leeft namelijk onder een soort Herodes die Farao heet. Hij is de koning van Egypte en Egypte betekent in het Hebreeuws: land van de dood, land van de benauwdheid. Het volk zoekt bevrijding uit Egypte. Van Egypteland naar beloofd land. Over die bevrijding vertelt Tora. Alsof je een steen in de vijver gooit die allemaal kringen daarom heen schept. Die steen in de vijver noemen we het in den beginne. Dat is het eerste woord van de bijbel. Die steen is het beginsel. De hoofdzaak. Het principe. En die is: de bevrijding. De bevrijding van de mens door een hele specifieke god. Bevrijding van alles wat hem belet mens te zijn. De bijbel is geen chronologisch lineair boek dat begint bij een verklaring van de wereld in genesis en daarna alleen maar vooruitgang vertelt tot aan het einde der tijden in het laatste boek. De bijbel is veel meer concentrisch ingedeeld. Circulair zo je wilt. De eerste kring om die baksteen, die eerste zichtbare rimpel in het water, zijn de profeten die het verhaal in een unieke context onder specifieke omstandigheden actueel maken. Daarom heb je nog weer een cirkel waarin de menselijke stem van bevrijding aanbod komt bij thema's uit het leven gegrepen: cynisme, erotiek, verlies, geklaag. Die steen en die twee cirkels vormen samen TeNaCh. Dat is weer een andere en een nog betere naam voor het oude testament. Ook beter is het daarom om de evangeliën zoals Mattheüs als een derde cirkel om die steen in de vijver te zien. De brieven van Paulus en Petrus zouden dan de vierde cirkel rondom het kernthema bevrijding vormen. En het slotakkoord Openbaring de vijfde. We kunnen Jezus Christus niet anders uitleggen dan binnen dit raamwerk. Of beter gezegd; cirkelwerk. De betekenis van zijn naam legt dat uit. Laten we vast even vooruit kijken naar vers 21. Jezus vat het verhaal van de bevrijding uit Egypteland naar Beloofd land samen. Daarom ook die laatste zin: uit Egypte heb ik mijn zoon geroepen. Dat is daar een verwijzing naar. We komen er op terug vanavond. Jezus als de uitleg bij die bevrijderygod JHWH. Bij dat onuitsprekelijke geheim van medeklinkers. De evangelisten zeggen eigenlijk: wil je weten wie die bijbelse God JHWH is uit het eerste testament? Zie dan hier onze literaire personage Jezus.

Boek van de wording? Wat is dat nu voor een opening? Een beetje een vreemd woord: wording. In de grondtaal staat daar: biblos

yevesews: boek van de genesis. Genesis betekent wording. gelijknamig het eerste boek van de bijbel. Met onze genesis wordt bedoeld: waar sta ik voor? wat vind ik belangrijk? wat is jouw maatschappij- en mensbeeld? Wat is de wording van jouw koningschap? Waarmee ben ik gevoed dat ik vind wat ik vind? Dat gaat altijd terug op verhalen en ontmoetingen. Wie hebben gemaakt dat ik ben geworden wie ik ben geworden? In de interactie met welke andere levensverhalen is ons levensverhaal gevormd? En hoe halen we uit ons wat in ons zit? Hoe zorgen we ook telkens weer dat we worden wie we zijn. #worden wie je bent. Gaat u mij voor uzelf na welke ontmoetingen uw wording zijn.

Deze lijst is dus een eigen zorgvuldige compositie van de schrijver, waarmee hij een thematisch punt probeert te maken. Er staan in dit bijbelgedeelte wel heel veel namen. De namen zijn gerangschikt van Abraham tot Jezus. Genesis, David en Abraham. Het zal allemaal figuren uit en daarmee verwijzingen naar het oude testament. De schrijver van Mattheüs heeft in ieder geval bij het schrijven duidelijk het oude testament open op tafel gehad. Er staan in dit bijbelgedeelte wel heel veel namen. De namen zijn gerangschikt van Abraham tot Jezus. Al die namen vertegenwoordigen een cyclus aan verhalen terwijl de bijbel in totaal weer een conglomoraat, een spinnenweb aan verhalen vormt. Je moet daarbij nooit vergeten dat de bijbel is geschreven voor het gehoor. Bijbelverhalen werden hard op voorgelezen. Voor de gemeenschap. En tijdens het horen van al die verhalen was er herkenning bij al die namen. Die namen roepen verhalen op bij het puliek. De zoon van David, de zoon van Abraham. David? Oh ja, inderdaad Davidje die tegenover Goliath staat. Abraham, oh ja die zijn zoon moet offeren. Hopelijk werkt dat bij u, als bij de hoorders door de eeuwen heen, ook nog een beetje zo in deze tijd van bijbels analfabetisme. En als een zorgvuldige compositie hebben we het ook voor u uitgewerkt. De inhoud is precies hetzelfde als in de bijbel, maar de vorm niet. De opzet is verder helemaal columnmetrisch uitgeschreven, als een column. Met direct en indirecte rede versprongen. Als een toneelscript. Zo wil het ook gelezen worden. Als beeldende taal.. Nauwkeurig vertaald vanuit de grondtaal Hellenistisch Grieks. Daarvoor moet ik de leermeester van mijn leermeester erkentelijk zijn. Ik heb hem nooit ontmoet: Frans Breukelman. Als nootjes op een muziekblad heeft hij het uitgewerkt. Als een partituur van Bach. En hij heeft gelijk. Zoals we kunnen kijken naar het werk van Bach als een kunstwerk, precies zo kijken we hier naar een kunstwerk van Mattheüs. En zo zal Bach ook naar het werk van Mattheus hebben gekeken om tot zijn Mattheus Pasion te kunnen komen. In dit partituur zit dus ook een opening, een ouverture, een middenstuk en een finale. Dit hele stuk van vanavond geldt als een ouverture voor het geheel van het evangelie naar Mattheus. Dit verhaal is dus ook de opening naar het lijden en sterven van Christus. Dit is de ouverture naar het paasverhaal, de opstanding uit de doden.

Boek van de wording van Jezus Christus is de ouverture van ons partituur. Jezus betekent dus hij die bevrijdt. Christus betekent, de

gezalft. Hij die tot koning wordt gezalft. Een koningskind dus. In dit kind komen wij zelf aan het licht. We leven in de dagen van Herodes. In de dagen van toenemende kansenongelijkheid in eigen land. Dit misschien op macro niveau, maar op micro niveau is kan Kerst ook zomaar het feest van de dagen van Herodes zijn als er dit jaar voor het eerst een open plek is aan tafel is. De dagen van Herodes is de setting van het kerstverhaal. Al bladerend in de krant merk ik dat ik voorbij ga aan Syrië: dat veronderstel ik als bekend. Ik blader door. Ik realiseer me dat en blader terug. Hoe kan het dat we in deze hypermoderne beschaving met alle technologie en digitalisering machteloos staan toe te kijken in Aleppo? Deze nietsontziende oorlog in Syrië duurt nu al vele jaren. De beroemde red line die in 2012 werd getrokken was dat als Assad chemische wapens zou gebruiken tegen zijn burgers, dan zou er worden ingegrepen. De Verenigde Naties schatte vorig jaar met kerst dat ruim 250.000 mensen reeds waren omgekomen. Ruim 4,3 miljoen mensen waren toen al op de vlucht over de landsgrenzen. Om maar niets over toegevoegde getallen van dit jaar iets te zeggen. Het is de grootste humanitaire ramp van onze tijd. Mijn ogen vallen op de woorden van dokter Abu Waseem uit Oost-Aleppo: 'Als de bommen zo hevig blijven vallen houden we het niet langer dan zes weken uit in deze nog één van de laatste functionerende ziekenhuizen. Met zo weinig mogelijk brandstof, materiaal en medicijnen proberen we nog iets. Soms doe ik 20 tot 30 operaties op 1 dag. Maar steeds vaker sterven ze waar je bij staat. De dood is hier normaal, we zijn er aan gewend geraakt, de dood is hier heel normaal geworden. Maar ik denk dat het beter gaat worden, hoewel ik niet weet waarom ik dat denk. Er is niks op dit moment dat daarop wijst. En dan de vlogs van gisterenavond uit dat zelfde Oost Aleppo: please stand with aleppo right now. We are exposed to a genocide. Please don't look away. Help us. Van waar of van wie komt de bevrijding? Wie roept hen uit Egypte? Het zijn de dagen van Herodes. Welke koning staat er op?

-----INTERMEZZO-----

We kijken hier niet naar een geboorteverhaal maar naar een verwekkingslijst van een koning. Zoon van David. Wie is David? David verslaat Goliath met vijf stenen. Veertien is het getalswaarde van de naam David. (2 keer 7 getal van de volheid – 7 scheppings dagen) En 3 keer 14 natuurlijk = 6 keer 7 (bijna 7 keer 7). In drie groepen van veertien gaat de verwekkingslijst. Ja, het is werkelijk een compositie. 14 naar koning david, 14 naar de ballingschap, 14 van de ballingschap zoals in genesis 10 geslachten naar noach en de zondvloed en 10 geslachten na noach en de zondvloed, niet lineair maar concentrisch verteld). En dan eindigt de eerste 14 geslachten dus met Isaï verwekte David, de koning. 14 Precies, Jezus is een koningsgeslacht. Het leven in ballingschap. Journalistiek platform de correspondent onderzoekt momenteel de alom gehoorde zin: het als-dit-zo-doorgaat-gevoel...Als dit zo doorgaat.. We zoeken de ommekeer uit de ballingschap.

En wie is Abraham? Abraham betekent vader van alle volkeren! Maar hij kan niet eens één zoon krijgen want Sara is onvruchtbaar. Maar in het verzorgingstehuis als ze hoogbejaard zijn, wordt hun een zoon beloofd. Die belofte lachen Abraham en Sara weg: de zoon die zal komen zal dan ook heten: hij om die weg te lachen is. Izaak. Abraham had moeten weten: als de hemel een zoon beloofd, dan komt die er ook. Kerst is inderdaad het verhaal van een zoon. Van de zoon van toekomst. De zoon die het verschil zal maken in onze wereld. En de afgelopen jaren heb ik inderdaad met kerst vele zonen geboren laten worden. De zoon is ook een absoluut grondwoord in de bijbelverhalen. Een zoon is nooit zomaar een zoon. Alsof je bij echospocist zit mee te kijken en denkt: nou 50 50: een zoon of een dochter. Nee een zoon staat metafoor voor de toekomst. Zonder een zoon is er geen toekomst. Zoals de Zuid Afrikaanse president Zuma zijn televisietoespraak begon bij het overlijden van Nelson Mandela: Today our nation lost its greatest son. Een zoon moet garant staan dat het zaakje zal voortgaan. Vroeger ook heel letterlijk als troonopvolger of in het familiebedrijf. Bij het horen van het woord zoon komen wordt telkens de vraag naar onze toekomst gesteld? Hoe ziet mijn toekomst eruit? Het leitmotief van de geboorte van een zoon in een bijbelverhaal was namelijk iedere keer hetzelfde. Zoon Isaak uit Sara en Abraham, Zoon Jakob uit Rebekka en Isaak, Mozes in het rieten mandje of arkje, Zoon Samuël uit Hanna en Elkana, Zoon uit de vrouw en Manoach, Zoon Johannes uit Elisabeth en Zacharias. Maar dit jaar had ik in ene een idee, een lumineus idee al zeg ik het zelf. Waarom niet een keer gewoon Jezus?

Abraham, Izaak, Jakob. Izaak verwekt Jakob. Jakov, hij die de hiel licht. Precies, zijn naam betekent Hielenlichter. Uit hem komt Jezus dus ook voort. En zijn naam komt twee keer voor. Hij sluit de cirkel aan het einde weer. Nee, het is dus echt geen historisch lineaire stamboom. De gladjanus, de gladjakker. Die Jakob verwekt Jozef (in vers 20 staat echter Jozef, zoon van David – zo vrij mag er met het materiaal worden omgesprongen), de man van Maria, uit wie verwekt werd ...Jezus, die Christus wordt genoemd. De zoon van de toekomst komt nooit voort uit onze eigen maakbaarheid. De toekomst is niet een product van ons zelf, nee toekomst komt op je toe. De potentie van de mens wordt een lesje geleerd. Je neemt geen kind, maar ontvangt een kind. De vrouwen van de beslissende zonen in de bijbel zijn onvruchtbaar. En hier, bij de zoon der zonen, staat de potentie van de man letterlijk buiten spel. Wat een literaire trouvaille! Briljant.

Zoals de wording van Israel in genesis gaat langs de weg van een hielenlichter, zo mag ook de wording van Jezus niet smetteloos zijn. Een vondst van de schrijvers om de genealogie van deze koning juist niet op te poetsen als een prestigieus fotoalbum waar geen vuiltje aan de lucht is: the perfect picture. Nee, integendeel, ze hebben het tegenovergestelde gedaan. De afwijkingen in compositie van de verwekkingslijst zijn cursief duidelijk zichtbaar. De namen Tamar, Ruth, Rachab en die van Uria vertolken verhalen van bedrog, een allochtoon, een hoer en overspel. Ja, want om er eentje uit te lichten. Zelfs koning

David is niet heilig. Aanvankelijk is David de modelkoning tegenover de non-koning. Model David. Isaï verwekte David, de koning. David verwekte Salomo uit die van Uria. Nu wordt niet de naam van de vrouw zoals hierboven genoemd: uit Tamar, uit Rachab, uit Ruth, uit Batseba, nee de schrijver noemt de naam van de man met wie Batseba oorspronkelijk samen was: Uria. Op een gegeven dag is David succesvol koning. Hij staat op het dag en ziet in Batseba naakt baden in een luxe bad, een soort jacuzzi. En hij denkt: die is voor mij. Hij gaat haar en zij blijkt te zijn met Uria. Met de volgende veldslag plaatst hij deze Uria in de frontlinie van het gevecht welke inderdaad sneuvelt. Batseba is dan voor hem en verwekt Salomo, niet uit Batseba maar uit die die van Uria was. Ja, dat alles hoort bij de wording van Jezus. Niet zozeer als zelfrelativering misschien maar als ultiem teken van inclusiviteit. Die mensen horen bij Jezus. Of juist zij, daar wat aan kleeft, kleeft aan Jezus. Jezus komt uit hen voort. De gebrokenheid van het leven, de mensen die een scheurtje hebben opgelopen, die door een gebeurtenis gebukt en gebeukt door het leven moeten, ze horen allemaal bij 'hij die bevrijdt'. Niets menselijks is ons vreemd, zegt deze koning. Normaal gesproken poetsen koningen hun stambomen op en halen ze oneffenheden met het grootste gemak uit hun geschiedenis. Zie de nieuwe koning van Thailand bijvoorbeeld. Hij heet nu officieel koning Rama X. Vanaf nu is alles wat hij doet goed en maakt alles deel uit van de mythe die het echte verhaal van zijn leven moet vervangen. De zoon heeft altijd het leven geleid van een playboy. Maar over zijn wording mag niet worden gesproken. Zijn echtscheidingen, zijn poedel Foo Foo en zijn nep-tatoeages. De kroonprins is nu 64; hij heeft zijn leven gevuld met hobby's. Vliegen met straaljagers Boeing 737's van Thai Airways is echter de enige hobby die terug te vinden is in de officiële levensbeschrijvingen. Over zijn ex-vrouw is niets meer terug te vinden. In 2007 werd zij 'talk of the town', toen een video rondging waarop zij halfnaakt te zien was. Dat is niet het soort vrouw dat Thailand als koningin zou willen zien. Zij is daarom tijds weggewerkt: en er werd een echtscheiding geregeld en de ex-prinses en haar familie werden alle historische documenten en analen geschrapt. Maar dankzij WikiLeaks weten wij gelukkig dat Foo Foo, zijn poedel, van de kroonprins mocht aanzitten aan een buffet, gekleed in een gala-uniform. De prins had zijn poedel namelijk officieel de rang van luchtmaarschalk gegeven en elke militair in Thailand moest voor het beest salueren. Op internet circuleren gelukkig ook nog altijd de foto's waarop de kroonprins te zien is met een piepklein tanktopje en strakke jeans en de poedel op de arm. Het kan de nieuwe koning duidelijk weinig schelen hoe zijn onderdanen over hem denken. Hij weet ook dat niemand in Thailand daar ooit iets van zal zeggen. Want wie dat doet, weet dat daarop in Thailand met de harde krachten van forse gevangenisstraffen wordt gereageerd.

Model koningschap Herodes, zeg maar. Het model van de zachte krachten van het koningskind is moeilijk te vinden dezer dagen, hoezeer we die ook hard nodig hebben in deze dagen van Herodes. Het zijn de

dagen van Herodes. Van polarisatie op wereld- europees niveau tot op het niveau van kansenongelijkheid in onze verder gelijke samenleving.

We nemen deze kerst ook afscheid van koning Barack Obama. Wat mij betreft ook een echte koning. Hij heeft velen uit Egypte geroepen. Today our world lost a great son. Woorden, meer misschien nog wel dan zijn daden, schiepen de werkelijkheid. Obama sprak met kalme, beheerste, zelfverzekerde retoriek. Waar de Britse collega Cameron sprak over 'zwermen migranten' die zijn eiland via Calais zouden bestormen, zei Obama: migration is here to stay. De taal van de vernedering richting internationale vijanden had hij ingeruild voor een taal van de diplomatie. Al in 2009, vlak na zijn inauguratie sprak hij het Iraanse volk en zijn leiders direct aan in een You tube video boodschap. Aan het einde oogstte hij, wat hij zeven jaren daarvoor had gezaaid: het atoomakkoord was een doorbraak van formaat. Maar in eigen huis kende hij zijn eigen pappenheimers. Net zo lief sprak hij zijn eigen landgenoten aan op het ontkennen van de opwarming van de aarde of op hun voorkeur voor het recht op wapenbezit. Hij liet op zulke momenten zien dat koningschap soms ook betekent dat je je mensen een ongemakkelijke waarheid onder de neus wrijft. Maar ja, wat te zeggen van zijn belofte Guantánomo Bay te sluiten? Maar ook koning Obama was niet zonder zonden, blunders of ander menselijk ongerief. Koning Obama kent net als Koning David 'zijn momentje'. Enige zelfkennis en zelfrelativering helpt. Google maar eens 'Obama says sorry' en je krijgt een lange lijst presidentiële excuses voorgeschoteld. Aan de Afghaanse president Hamid Karzai, voor Amerikaanse soldaten die korans verbrandden. Aan Angela Merkel, toen bleek dat de NSA haar mobieltje afluisterde. Aan een stel dat van de Secret Police hun trouwerij op een strand in Hawaï moest afzeggen, omdat de president daar met zijn gezin wilde zwemmen. En de lijst gaat door. Op de begrafenis van één de slachtoffers van de shootings in Charleston zette Obama in zijn fenomenale toespraak ineens Amazing Grace in. Een president die in het midden van een speech begint te zingen, dat komt toch maar eens in de zoveel honderd jaar voor? Dankzij hem zijn wij ook weer de schaamte om te zingen voorbij. Met z'n allen dan maar?

-----INTERMEZZO-----

Uit de heilige geest is hij verwekt. Hij is verwekt uit de maagd zoals hij is opgewekt uit de doden. Uit de onmogelijkheid dus. Niet alle oplossingen komen voort uit onze eigen maakbaarheid. Wie staat er nog open voor het wonder, voor de verwondering? Dat het onmogelijke toch gebeurt. Hoop en verwachting heet dat. Toekomst maken we niet. Toekomst komt op ons toe. Dat wordt bedoeld met die heilige geest. Jozef staat er bij en kijkt er naar. Uit zijn potentie, uit zijn kunnen komt dit geheim niet voort. De zwangerschap is uit de heilige geest..Made in heaven is dit wonder. Geest betekent in spirtus. Er is in spiratie. Er waait een wind. Een andere wind. Eén van bevrijding.

Het is het beginsel en de principe van de koning die de bevrijding

van mensen als agenda heeft. Niet als een geheime maar een publieke agenda. Jozef wil het eigenlijk onder de pet houden. Hij wil haar heimelijk weg sturen. In het geniep, ja, iedereen zal natuurlijk wel denken..Maar dit geheim moet in de openbaarheid treden. Vanuit de hemel wordt er in gegrepen om dit niet heimelijk te laten gebeuren. En het wonder in de donkere kerstdagen komt niet vanuit de mensen. Maar vanuit de hemel. Niet wij gaan naar de hemel maar de hemel komt naar ons. Gelijk in de hemel als ook op de aarde.. Hier op aarde moet het gebeuren. De samenvatting van het grote verhaal van bevrijding uit Tora, die baksteen in de vijver. Bevrijding is het eigenlijk het kernwoord door alle bijbel verhalen heen. En met dat woord krijgen we het in deze decembermaand van het jaar 2016 te doen: bevrijding. Van ziek naar gezond. Van angst naar vertrouwen. Van oorlog naar vrede. Van op de vlucht naar thuiskomen. Van haat naar liefde. Van ruzie naar vriendschap. Van burnout naar lekker in je vel. Van zwerven naar roeping. Van benauwd naar adem. Van duisternis naar licht. Van facisme, populisme en nationalisme naar broederschap.

Jozef is dezelfde dromer als in de verhalencyclus over Jozef in de put. Jamai in de musical Jozef de dromer zoals Joop van de Ende die maakte. Jozef wordt Na deze aankondiging van de engel staat Jozef op uit de slaap als een opstanding van pasen. Bevrijding uit de dood als bevrijding van een doodlopende weg. Hij doet precies wat hem wordt bevolen. Maagdelijkheid is geen kwaliteit. Laat staan als eeuwigheid. Nee maar de nadruk is dat het geen gebeuren uit de mensen is maar vanuit de hemel. En hij roept zijn naam: Jezus. Hij, die bevrijdt. Een goede boodschapper wordt gezonden, Jozef is nu even geen zoon van Jakob, maar zoon van David. Wat maakt het ook uit? Er moet benadrukt worden dat hier een koningskind wordt geboren. Jozef zijn naam betekent toevoeging, toevoegsel, maar hij gehoorzaamt wel. Neem tot u, en roep zijn naam. Bij het roepen van een naam wordt een wezen pas een mens. In iemands naam komt je hele wezen tot uitdrukking. Er zijn mensen met dezelfde namen, maar iedere levensverhaal gekoppeld aan een naam is per definitie uniek. De naam waarmee je in dit leven bent geroepen drukt je roeping uit, maak daar dan ook je beroep van. #worden wie je bent..Namen zijn stichtingen van erkenning en liefde..Neeltje Maria Min...

Als nu Jezus verwekt was. Plotseling is Jezus daar. Geen uitgebreid gebeuren rondom zijn geboren worden.

De valse koning van de harde krachten is bang voor de ware koning van de zachte krachten. Herodes bibbert voor een kind. Zo bedreigend als de geboorte is ook het sterven: is het graf wel hermetisch afgesloten. Bang voor een hulpeloos kind. Alles van waarde is weerloos, zegt Lucebert, en dus Herodes het kind zoeken om het te verdwijnen. De Zoon Jezus wordt hier bij Herodes plotseling weer een naamloos kind. Wat Jozef aanvankelijk wilde doen maar vanuit de hemel werd gecorrigeerd, doet Herodes uiteraard wel: heimelijk.

En dit is een grap: de bijbel is humanistisch eerder dan religieus. Ten tijde van het schrijven gingen mensen voor de sterren op de knieën.

Waar Jozef de dromer in het OT al kritisch droomt van sterren die juist voor hem neerbuigen, zijn het hier nota bene de bijgelovigen van de sterren die het geheim van de bevrijding door laten gaan. Opnieuw dankzij ingrijpen uit de hemel. En ook hier is de mens er niet omwille van de sterren, maar de ster is er omwille van de mens. Niet een mens dient de ster, maar een ster dient de mens. Geen astrologische ster, maar een theologisch, zoals we niet naar een biologische maagd hier kijken maar een theologische, en niet naar genealogische stamboom, maar een theologische.

Opnieuw gehoorzaamt Jozef naar wat hem uit de hemel wordt bevolen. Het komt er nu op aan. Het gaat langs de rand van de afgrond. Het is pikkendonker. Ze moeten vluchten en uitwijken. Duisternis midden in de nacht. Het zijn de dagen van Herodes. De dagen van Syrië en Oost Aleppo, polarisatie tot op het niveau van kansenongelijkheid in onze verder gelijke samenleving. Soms moet je uitwijken. Van je gebaande pad afgaan. Om te worden je bent. Een andere weg inslaan. Soms moet je vluchten om opnieuw te kunnen beginnen. Niet uit luxe maar uit noodzaak soms.

Uit noodzaak en uit luxe kunnen we als één gemeenschap zo dadelijk van mensen met een naam en verhaal verder werken aan onze wording in ontmoetinghuis De Nieuwe Poort hier op de Zuidas. Mocht u op deze As van het kwaad, in dit Herodesgebied, bang zijn onbedoeld een andere weg in te slaan: vreest niet, met zeer grote blijdschap zullen medewerkers van De Nieuwe Poort u als engelen met fakkels heilig vuur verblijdden en begeleiden naar aldaar. Houdt dan op de Zuidas precies stil bij die rode ster in het Heineken uithangbord boven de entree. Mocht u denken, maar dat is toch premium: ik verzeker u: gelijke kansen voor iedereen. Iedereen, maar dan ook iedereen is uitgenodigd. Vanaf zondag is dit verhaal ook terug te lezen op denieuwepoort.org. En anders vrijdag welkom in Rotterdam of zondag in Den Haag. Of weer in 2017 in de horeca en bij de programmering van De Nieuwe Poort hier in Amsterdam of in Rotterdam aan het Weena.

Nu vroeg u zich natuurlijk nog af, hoe liep dat verhaal van Rachab en Willem David af? Zoals ieder verhaal nooit helemaal af is, is ook dit verhaal niet af. Juist hier ligt een grote taak weggelegd voor sterke broeders in onze samenleving. Als u meent een koning te zijn, dan moet u zich op de één of ander manier sterker gaan verbinden met de onbekende ander. Ook buiten de u bekende kring zijn er velen die zoeken naar bevrijding om te kunnen worden wie ze zijn. En dat begint met gelijke kansen. Ja maar, Rachab en Willem-David dan? Ik ben blij dat ze hier vanavond bij ons zijn. In de kapel bij de live stream. Ze zijn nu zelfs een stel en er wordt dus weer tussen verschillende klassen getrouwd. En of ze nog lang en gelukkig leefde? Dat is weer een tweede. Toekomst maak je niet, toekomst komt op je toe.

Zo'n avond als deze kent geen abc noch take away. En toch: welke koning kiest u, welke koning dient u en wat voor een koning bent

u zelf? Houdt uw talenten en uw zegen niet voor u zelf, maar wees er mee tot zegen. Durf groot te dromen als Jozef de dromer. I have a dream! Wordt onderdeel van de grote bevrijding, ga mee in de messiaanse beweging naar vrede als voltooide bevrijding. Voorlopig zitten we hooguit in de fase van de bevrijding als beginnende vrede.

Uit hemelse richting. Vandaar hebben we het in al onze impasses te verwachten. Ondanks alle reizen, besturen en initiatieven, en naarmate ik ouder word, blijken toch die bijbelverhalen het beste medicijn. En shit man, wat je je best doen om zo'n tekst tot leven te brengen. Het zijn als maggiblokje. Van één zijn lijst kun je pannen Oud testament soep, verhalen en woordwerelden koken. Dat de oplossing niet uit onze maakbaarheid komt maar een geschenk is van de andere kant. Von Jenseits. Toekomst die op ons toekomt. Of beter gezegd, iemand die op ons toekomt. Koning Jezus, een andere koning. De gezalfde die ons mensen een nieuwe toekomst wijst op de weg van bevrijding. Als herboren koningen staan ook wij op en volgen die weg. Het kindeke Jezus gaat voor ons voorop.